

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 24.7.2009
KOM(2009) 400 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Začlenenie problematiky trvalo udržateľného rozvoja do politík EÚ:
správa o plnení stratégie trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie za rok 2009**

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Začlenenie problematiky trvalo udržateľného rozvoja do politik EÚ: správa o plnení stratégie trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie za rok 2009

1. Úvod

Trvalo udržateľný rozvoj je v zmluve zakotvený ako ústredný dlhodobý cieľ Európskej únie. Stratégia trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie, revidovaná v roku 2006, vytvára rámec dlhodobej vízie trvalej udržateľnosti, v rámci ktorej sa hospodársky rast, sociálna súdržnosť a ochrana životného prostredia vzájomne prelínajú a podporujú.

Európska únia za posledné roky začlenila cieľ trvalo udržateľného rozvoja do širokej škály politik. Predovšetkým zaujala vedúcu pozíciu na medzinárodnej scéne v boji proti zmene klímy a zaviazala sa podporovať nízkouhlíkové a zdrojovo efektívne hospodárstvo založené na vedomostiach. Napriek významnému pozitívnemu vývoju na politickej úrovni však vo viacerých oblastiach pretrvávajú trendy, ktoré nie sú trvalo udržateľné. Dopyt po prírodných zdrojoch rýchlo narastá a presahuje možnosti, ktoré môže Zem z dlhodobého hľadiska ponúknuť. Dochádza k celosvetovému poklesu biodiverzity a hlavné ekosystémy sú vystavené zvyšujúcemu sa tlaku. Spotreba energie v doprave neustále narastá. Celosvetová chudoba pretrváva a plnenie miléniových rozvojových cieľov si bude vyžadovať obrovské úsilie.

Súčasná hospodárska a finančná kríza ukázala, že trvalá udržateľnosť zohráva kľúčovú úlohu aj z hľadiska finančných systémov a hospodárstva vo všeobecnosti. Kríza ovplyvňuje všetky odvetvia hospodárstva, domácnosti, podniky a pracovné miesta. Podľa najnovších údajov sa situácia na pracovnom trhu EÚ v dôsledku hospodárskej krízy neustále zhoršuje. Zvyšuje sa nezamestnanosť, klesá počet pracovných príležitostí a podniky neustále oznamujú výrazné znižovanie pracovných miest vo viacerých odvetviach. Najviac postihnuté sú najzraniteľnejšie kategórie pracovnej sily.

V reakcii na hospodársku a finančnú krízu prijali EÚ a členské štáty opatrenia zamerané na reformu finančného systému, posilnenie reálneho hospodárstva, podporu zamestnanosti a na oživenie globálneho hospodárstva. V novembri 2008 iniciovala Komisia rozsiahly plán hospodárskej obnovy pre rast a zamestnanosť¹. Tento plán zahŕňa opatrenia, ktorých cieľom je zvýšiť dopyt, obnoviť dôveru a podporiť zamestnanosť a sociálnu inklúziu. Zároveň prináša návrhy rozumných investícií do budúcich schopností a technológií, ktoré by mali z dlhodobého hľadiska prispieť k vyššiemu hospodárskemu rastu a trvalo udržateľnej prosperite.

Je mimoriadne dôležité, aby boli opatrenia na posilnenie reálneho hospodárstva a obmedzenie sociálnych dôsledkov súčasnej krízy zlučiteľné s dlhodobými cieľmi trvalej udržateľnosti. Pre

¹ Plán hospodárskej obnovy KOM(2008) 800 z 26.11.2008 a KOM(2009) 114 zo 4.3.2009, oznámenie o zamestnanosti KOM(2009) 257 z 3.6.2009 a oznámenie „Politika súdržnosti: investície do reálnej ekonomiky“, KOM(2008) 876 zo 16.12.2008.

EÚ by táto kríza mala byť príležitosťou podporiť trvalú udržateľnosť z finančného a ekologického hľadiska a vytvoriť dynamickú vedomostnú spoločnosť založenú na nízkouhlíkovom hospodárstve, efektívnom využívaní zdrojov a sociálnej inklúzii, pričom tento koncept by mala propagovať na celosvetovej úrovni. Plán hospodárskej obnovy a príslušné plány jednotlivých členských štátov prinášajú viacero iniciatív, ktoré by mali prispieť k realizácii tohto cieľa. Neustále sa vynakladá úsilie na prekonanie krízy, predovšetkým v kontexte Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť, pričom pozornosť sa zameriava na ekologický rast (green growth). Ekologické opatrenia prispievajú z krátkodobého hľadiska k oživeniu hospodárstva a tvorbe pracovných miest. Zo strednodobej a dlhodobej perspektívy zároveň podporia rozvoj nových technológií a obmedzia vplyv ľudskej činnosti na zmenu klímy, vyčerpávanie prírodných zdrojov a degradáciu ekosystémov.

V decembri 2007 Európska Rada vyzvala Komisiu, aby do júna 2009 predložila druhú správu² o pokroku pri plnení stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ. Predložená správa je reakciou na požiadavku Európskej rady.

V tejto súvislosti Eurostat v priebehu roku 2009 uverejní monitorovaciu správu o stratégii trvalo udržateľného rozvoja EÚ, v ktorej sa bude dosiahnutý pokrok posudzovať na základe kvantitatívnych ukazovateľov.

2. RASTÚCA ÚLOHA TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA PRI TVORBE POLITIKY EÚ

EÚ v posledných rokoch jasne demonštrovala svoj záväzok k trvalo udržateľnému rozvoju a tento aspekt trvalej udržateľnosti úspešne začlenila do mnohých oblastí politiky. Politika EÚ v oblasti zmeny klímy a energetiky jasne demonštruje vplyv, ktorý má stratégia trvalo udržateľného rozvoja na politickú agendu. EÚ začala zohľadňovať aspekt trvalej udržateľnosti aj v mnohých iných oblastiach politiky.

Stratégia EÚ v oblasti lepšej právnej regulácie prispela k integrácii politických cieľov a k zlepšeniu nákladovej efektívnosti politických rozhodnutí. Rozhodujúci význam malo v tejto súvislosti zjednodušenie právnych predpisov EÚ a zníženie administratívnej záťaže. Zároveň je dôležité zdôrazniť úlohu posúdenia vplyvu. Mechanizmus posúdenia vplyvu využívaný Komisiou prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju tým, že prostredníctvom integrovaného prístupu posudzuje potenciálny vplyv nových právnych predpisov alebo politických iniciatív z hospodárskeho a sociálneho hľadiska, ako aj z hľadiska ochrany životného prostredia.

V obnovennej sociálnej agende Komisia predstavila integrovaný a holistický prístup a viacero politických iniciatív v rozličných oblastiach politiky³. V obnovennej agende sa zdôrazňuje význam, ktorý Komisia prikladá trvalo udržateľnému rozvoju našej spoločnosti, a informuje o príprave cieľov v oblasti blahobytu občanov, pri ktorých nejde len o dosiahnutie vyššieho HDP.

Usmernenia politík zamestnanosti, ktoré sú súčasťou európskej stratégie zamestnanosti, predstavujú rámec pre vypracovanie a implementáciu činností, ktoré sú v súlade s cieľmi stratégie trvalo udržateľného rozvoja. Napríklad prostredníctvom štrukturálnych fondov podporuje EÚ činnosti členských štátov zamerané na rozvoj nízkouhlíkového a zdrojovo

² Prvá správa o pokroku bola prijatá v októbri 2007: KOM(2007) 642 a SEK(2007) 1416.

³ KOM(2008) 412, 2.7.2008.

efektívneho hospodárstva. Ďalší rozvoj nízkouhlíkového hospodárstva bude mimoriadne dôležitý aj z hľadiska opätovnej hospodárskej obnovy v EÚ.

Sociálna zodpovednosť podnikov umožňuje podnikom spájať hospodárske, sociálne a environmentálne ciele. Väčší záväzok európskych podnikov k prevzatíu sociálnej zodpovednosti posilní potenciál Európy v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Komisia a mnoho členských štátov EÚ zintenzívnili svoje úsilie o posilnenie sociálnej zodpovednosti podnikov, pričom hlavný dôraz sa kladie na dialóg so zainteresovanými stranami.

EÚ dosiahla pokrok aj pri začleňovaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja do svojich vonkajších politík, keď napríklad pri príprave dohôd o voľnom obchode a opatreniach v oblasti zmeny klímy vypracovala posúdenia vplyvu na trvalú udržateľnosť.

Na vývoji inovatívnych riešení, ktoré sú z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja dôležité, pracujú aj členské štáty. Kritériom posudzovania politických možností sa v čoraz väčšej miere stávajú tieňové ceny emisií CO₂, ktoré odrážajú sociálne náklady emisií skleníkových plynov. Francúzsko sa pri využívaní finančných prostriedkov v rámci politiky súdržnosti v období rokov 2007 – 2013 zaviazalo k uhlíkovo neutrálnymi investíciám. Ďalším príkladom je pridelovanie povolených emisií CO₂ (carbon budgets) v Spojenom kráľovstve. K pokroku dochádza aj pri využívaní systému evidencie a výpočtu emisií CO₂ (carbon accounting) jednotlivými podnikmi. Výsledky testov vo viacerých členských štátoch navyše ukázali, že využívaním inteligentných meracích prístrojov sa môže spotreba energie znížiť až o 10 %. Niektoré členské štáty vytvorili, aj pomocou finančnej podpory, nové systémy energetického auditu, ktoré prispeli k výraznému zníženiu spotreby energie v stavebníctve. Rovnako zasadnutie pod názvom „Grenelle de l'Environnement“, ktoré sa konalo vo Francúzsku, zapojilo zástupcov vlády, podnikateľského prostredia a občianskej spoločnosti do dialógu na vysokej úrovni o nových opatreniach v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

3. POKROK PRI PLNENÍ STRATÉGIE TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA EÚ

V tomto oddiele je zhrnutý pokrok, ktorý bol na úrovni EÚ dosiahnutý v siedmich kľúčových otázkach a prierezových témach od uverejnenia prvej správy v októbri 2007. Nejde pritom o podrobný zoznam prijatých opatrení ale len o zdôraznenie hlavných iniciatív v každej oblasti politiky. Podrobnejšie informácie o konkrétnom pokroku prinesie správa Eurostatu, ktorá bude vypracovaná na základe súboru ukazovateľov EÚ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a uverejnená na jeseň 2009. Niektoré predbežné výsledky tejto správy⁴ sú uvedené už v tomto oznámení.

Zmena klímy a čistá energia

Hoci sa emisie skleníkových plynov v EÚ v období rokov 2000 – 2004 zvyšovali, za posledné tri roky bol zaznamenaný priaznivý vývoj, pričom Komisia je na najlepšej ceste dosiahnuť svoje ciele vyplývajúce z Kjótskeho protokolu. Ak však nedôjde k rýchlej implementácii politík v oblasti globálnej zmeny klímy, globálne emisie skleníkových plynov budú v roku 2020 minimálne o 60 % vyššie v porovnaní s úrovňou z roku 1990⁵. Podiel obnoviteľných

⁴ Údaje Eurostatu týkajúce sa ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja sa vzťahujú väčšinou na roky 2000 – 2007.

⁵ Pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k oznámeniu „Na ceste ku komplexnej kodanskej dohode o zmene klímy“, SEK(2009) 101.

zdrojov energie na hrubej domácej spotrebe energie od roku 2002 síce výraznejšie narastá, je však ešte veľmi vzdialený od cieľa na úrovni 12 % stanoveného na rok 2010.

EÚ zohráva v posledných rokoch vedúcu úlohu v boji proti zmene klímy. V decembri 2008 odsúhlasili legislatívne orgány EÚ klimaticko-energetický balík⁶, ktorý pre EÚ stanovuje ambiciózne ciele. EÚ sa jednostranne zaviazala znížiť do roku 2020 celkový objem emisií o 20 % v porovnaní s úrovňou z roku 1990 a v prípade uzatvorenia komplexnej medzinárodnej dohody o klíme v Kodani v decembri 2009 zintenzívniť toto úsilie až na úroveň 30 %. Zároveň si stanovila cieľ zvýšiť do roku 2020 podiel energie z obnoviteľných zdrojov na 20 %. V rámci uvedeného balíka bola zmenená a doplnená smernica o schéme EÚ na obchodovanie s emisiami⁷ a prijatá smernica o zachytávaní a ukladaní oxidu uhličitého⁸, ako aj smernica o obnoviteľných zdrojoch energie⁹. Balík o energetickej efektívnosti slúži na posilnenie kľúčových právnych predpisov týkajúcich sa energetickej účinnosti budov¹⁰ a výrobkov využívajúcich energiu¹¹. Ďalšia úspora energie bude dosiahnutá prostredníctvom rozšírenia oblasti pôsobnosti smernice o ekodizajne¹² na výrobky využívajúce energiu v súlade s akčným plánom o trvalo udržateľnej spotrebe a výrobe/trvalo udržateľnej priemyselnej výrobe¹³. Boli zmenené a doplnené pravidlá týkajúce sa Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR)¹⁴ s cieľom podporiť využívanie trvalo udržateľnej energie v oblasti bývania a zabezpečiť posilnenie investícií v tomto odvetví. Vývoj a rozširovanie nákladovo efektívnejších technológií s nízkym obsahom uhlíka napreduje vďaka európskemu strategickému plánu energetických technológií¹⁵ (plán SET). V roku 2009 bolo zároveň prijaté oznámenie o mobilizácii informačných a komunikačných technológií na účely zvýšenia energetickej účinnosti¹⁶.

Dohoda o klimaticko-energetickom balíku bola vzhľadom na hospodársku krízu mimoriadnym úspechom a významným príspevkom EÚ k snahe o dosiahnutie komplexnej dohody o zmene klímy v Kodani. Emisie skleníkových plynov EÚ však predstavujú len obmedzený podiel na globálnych emisiách. Zatiaľ čo EÚ je na najlepšej ceste dosiahnuť ciele v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov vyplývajúce z Kjótskeho protokolu, globálne emisie CO₂ sú v súčasnosti o približne 40 % vyššie oproti roku 1990, ktorý je východiskovým rokom tohto protokolu¹⁷. Odhaduje sa, že globálne emisie skleníkových plynov sa do roku 2050 musia znížiť na úroveň nižšiu ako 50 % úrovne z roku 1990, aby bolo možné stlačiť nárast globálnej priemernej teploty pod 2°C v porovnaní s úrovňami v predindustriálnom období¹⁸. Úspešné zavŕšenie medzinárodných rokovaní o zmene klímy v Kodani bude mať rozhodujúci význam pre zabezpečenie trvalo udržateľnej existencie našej planéty z dlhodobého hľadiska.

⁶ http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

⁷ Smernica 2009/29/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 63).

⁸ Smernica 2009/31/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 114).

⁹ Smernica 2009/28/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 16).

¹⁰ KOM(2008) 780, 13.11.2008.

¹¹ KOM(2008) 778, 13.11.2008.

¹² KOM(2008) 399, 16.7.2008.

¹³ KOM(2008) 397, 16.7.2008.

¹⁴ Nariadenie (ES) č. 397/2009 (Ú. v. EÚ L 126, 21.5.2009, s. 3).

¹⁵ KOM(2007) 723, 22.11.2007.

¹⁶ KOM(2009) 111, 12.3.2009.

¹⁷ Prosperity without Growth? The transition to a sustainable economy. UK Sustainable Commission, 2009.

¹⁸ Na ceste ku komplexnej kodanskej dohode o zmene klímy, KOM(2009) 39, 28.1.2009.

Biela kniha o adaptácii na zmenu klímy¹⁹ stanovuje rámec na zmiernenie možných dôsledkov zmeny klímy na EÚ, pričom sa zameriava na začlenenie aspektu adaptácie do kľúčových politických oblastí a príslušných politických opatrení EÚ, vybudovanie solídnej znalostnej základne a zintenzívnenie medzinárodnej spolupráce.

Trvalo udržateľná doprava

Hoci rast HDP prevýšil nárast spotreby energie v odvetví dopravy, energetická spotreba a emisie skleníkových plynov v doprave sa naďalej zvyšujú. Zatiaľ čo v osobnej doprave možno pozorovať prerušenie väzby medzi objemom dopravy a hospodárskym rastom, objem nákladnej dopravy rástol rýchlejšie ako HDP. Hluk a znečistenie ovzdušia spôsobené dopravou zostávajú hlavnými problémami EÚ s vážnym negatívnym dosahom na zdravie.

V rámci klimaticko-energetického balíka²⁰ sa EÚ zaviazala, že v odvetví dopravy zvýši do roku 2020 podiel palív z obnoviteľných zdrojov energie na 10 % (vrátane biopalív, elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov a vodíka). Tento cieľ dopĺňajú záväzné kritériá trvalej udržateľnosti pre biopalivá stanovené v smernici o obnoviteľných zdrojoch energie²¹ a v smernici o kvalite palív²².

Najvýznamnejším politickým pokrokom EÚ je balík opatrení v oblasti ekologizácie dopravy, ktorý sa zaoberá rozvojom dopravy šetrnejšej k životnému prostrediu²³, internalizáciou externých nákladov²⁴ a znížením hlučnosti v železničnej doprave²⁵. V rámci tohto balíka bol predložený aj návrh týkajúci sa internalizácie poplatkov za používanie určitej dopravnej infraštruktúry ťažkými nákladnými vozidlami²⁶. V apríli 2009 bolo prijaté nariadenie, ktoré stanovuje záväzné normy pre emisie CO₂ pre nové osobné automobily²⁷.

Ďalším úspechom je prijatie smernice o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy²⁸, akčného plánu zavádzania inteligentných dopravných systémov²⁹, ako aj realizácia nových opatrení nadväzujúcich na zelenú knihu o mestskej mobilite. Dohoda bola dosiahnutá aj o zahrnutí leteckej dopravy do schémy EÚ na obchodovanie s emisiami od roku 2012. V oblasti námornej dopravy bol prijatý balík opatrení týkajúcich sa námornej bezpečnosti a stratégia v oblasti námornej dopravy do roku 2018³⁰.

Ďalej boli prijaté návrhy novej smernice o označovaní pneumatík³¹ a nariadenie týkajúce sa limitných hodnôt hluku valenia, limitných hodnôt valivého odporu a využívania systému monitorovania tlaku v pneumatikách³².

¹⁹ Biela kniha - Adaptácia na zmenu klímy : Európsky rámec opatrení, KOM(2009) 147, 1.4.2009.

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

²¹ Smernica 2009/28/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 16).

²² Smernica 2009/30/ES (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 88).

²³ KOM(2008) 433, 8.7.2008.

²⁴ KOM(2008) 435, 8.7.2008.

²⁵ KOM(2008) 432, 8.7.2008.

²⁶ KOM(2008) 436, 8.7.2008.

²⁷ Nariadenie (ES) č. 443/2009 (Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 1).

²⁸ Smernica 2009/33/ES (Ú. v. EÚ L 120, 15.5.2009, s. 5).

²⁹ KOM(2008) 886, 16.12.2008.

³⁰ KOM(2009) 8, 21.1.2009.

³¹ KOM(2008) 779, 13.11.2008.

³² KOM(2008) 316, 23.5.2008.

Pri rozvoji dopravnej politiky EÚ je mimoriadne dôležité zohľadniť všetky aspekty trvalej udržateľnosti (ako emisie, hluk, využívanie pôdy a biodiverzitu) a založiť všetky činnosti na dlhodobej vízii trvalo udržateľnej mobility ľudí a tovaru, ktorá sa vzťahuje na celý dopravný systém³³, ako aj na doplňujúcom úsilí na úrovni EÚ, členských štátov a jednotlivých regiónov.

Trvalo udržateľná spotreba a výroba

Zmeny v oblasti trvalo udržateľnej spotreby a výroby majú rôznorodý charakter. Určitý pokrok bol zaznamenaný pri odstraňovaní väzby degradácie životného prostredia a využívania prírodných zdrojov s hospodárskym rastom. Spotrebiteľské vzory, najmä pokiaľ ide o spotrebu energie, sa však vyvíjajú negatívne, zatiaľ čo výrobné vzory vykazujú pozitívne znaky.

Akčný plán pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku³⁴ prispieje k zlepšeniu ekologických vlastností výrobkov, stimulácii dopytu po trvalo udržateľnejších výrobkoch a výrobných technológiách, ako aj k podpore inovácií. Akčný plán bol sprevádzaný návrhmi na prepracovanie smerníc o ekodizajne a energetickom označovaní, ako aj návrhmi na revíziu nariadenia o environmentálnej značke a nariadenia o EMAS³⁵. Keďže maloobchodníci výrazne ovplyvňujú správanie spotrebiteľov, bolo zriadené fórum, ktorého cieľom je znížiť negatívny vplyv maloobchodu na životné prostredie a lepšie informovať spotrebiteľov.

K dôležitým politickým iniciatívam v oblasti „zeleného“ verejného obstarávania patrí nariadenie o programe Energy Star³⁶ a oznámenie o verejnom obstarávaní pre lepšie životné prostredie³⁷, v ktorom sa pre členské štáty navrhuje dobrovoľný cieľ, t. j. aby malo 50 % všetkých výberových konaní od roku 2010 ekologický charakter. Útvary Komisie vypracovali kritériá „zeleného“ verejného obstarávania pre desať prioritných skupín výrobkov a služieb (ako doprava, stravovanie, stavebníctvo a kancelárske zariadenia), o ktorých schválenie boli požiadané členské štáty.

Pokročilo sa v implementácii akčného plánu v oblasti environmentálnych technológií, ako aj pri metódach merania ekologických inovácií. V revidovaných usmerneniach o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia sa stanovuje zvýšenie maximálnej intenzity pomoci o 10 % pri investíciách v oblasti ekologických inovácií³⁸. Smernica o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia³⁹ je z hľadiska trvalo udržateľnej výroby a ekologických inovácií mimoriadne dôležitá a návrhom smernice o priemyselných emisiách⁴⁰ sa jej ustanovenia ešte viac posilnia.

V roku 2008 začala svoju činnosť Európska chemická agentúra (ECHA) a zároveň sa začalo s implementáciou kľúčového právneho predpisu EÚ v oblasti chemických látok, nariadenia

³³ Oznámenie „Udržateľná budúcnosť dopravy: smerom k integrovanému a používateľsky prístupnému systému založenému na technológiách“, KOM(2009) 279, 17.6.2009.

³⁴ KOM(2008) 397, 16.7.2008.

³⁵ Európsky parlament a Rada už dosiahli dohodu o smernici o ekodizajne a nariadení o environmentálnej značke a nariadení o EMAS.

³⁶ Nariadenie (ES) č. 106/2008 (Ú. v. EÚ L 39, 13.2.2008, s. 1).

³⁷ KOM(2008) 400, 16.7.2008.

³⁸ Ú. v. EÚ C 82, 1.4.2008, s. 1.

³⁹ http://ec.europa.eu/environment/air/pollutants/stationary/ippc/key_impl.htm

⁴⁰ KOM(2007) 844, 21.12.2007.

REACH. Do platnosti zároveň vstúpili nové pravidlá týkajúce sa klasifikácie, označovania a balenia chemických látok.

Zachovávanie a riadenie prírodných zdrojov

Hoci pri stave vodstva a ovzdušia a využívaní týchto zdrojov bol zaznamenaný pozitívny vývoj, biodiverzita a prírodné plochy sú neustále ohrozované ľudskou činnosťou.

Globálny dopyt po prírodných zdrojoch prudko rastie a tento trend bude pokračovať v dôsledku nárastu populácie, ktorá by mala do roku 2050 dosiahnuť 9 miliárd. Na základe ekologickej stopy sa odhaduje, že tento demografický rast prekročí o 30 % hranicu dlhodobej zaťažiteľnosti našej planéty⁴¹.

Dochádza k celosvetovému poklesu biodiverzity a nič nepoukazuje na zvrátenie alebo spomalenie tohto trendu. EÚ sa pravdepodobne nepodarí splniť svoj cieľ, ktorým je zastavenie poklesu biodiverzity do roku 2010⁴². Európske populácie rýb sú celé desaťročia vystavené nadmerným výlovom⁴³. Ročná strata ekosystémových služieb sa odhaduje na úrovni 50 miliárd EUR, zatiaľ čo kumulované zníženie úrovne blahobytu sa do roku 2050 odhaduje na 7 % HDP⁴⁴.

Lesné ekosystémy v EÚ sú v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi stabilné, sú však v čoraz väčšej miere vystavované prírodným živlom, akými sú búrky, požiare a pôsobenie škodcov, ako aj iným škodlivým vplyvom vyplývajúcim zo zmeny klímy. V dôsledku zmeny klímy dochádza k neustálemu zhoršovaniu kvality pôdy. V tejto súvislosti zohrávajú vo všeobecnosti dôležitú úlohu ekosystémové služby, ktoré pomáhajú zmierňovať extrémne prejavy počasia a ich následky a prispievajú k zachovávaniu biodiverzity.

K iniciatívam EÚ patrí iniciatíva v oblasti surovín⁴⁵, v ktorej sa navrhuje integrovaná stratégia zameraná na odstránenie rozličných problémov pri prístupe k surovinám, vrátane druhotných surovín, ktoré možno v EÚ získať prostredníctvom hromadnejšieho využívania recyklácie a zväčšovania jej účinnosti. V novembri 2007 uviedla Komisia a UNEP do činnosti Medzinárodnú komisiu pre trvalo udržateľné riadenie zdrojov⁴⁶. V záujme zastavenia poklesu biodiverzity boli vypracované nové právne predpisy o uvádzaní osiva a množiteľského materiálu na trh⁴⁷.

Revidovaná rámcová smernica o odpade⁴⁸ je pre EÚ odrazovým mostíkom na ceste k lepšiemu riadeniu materiálnych zdrojov a zlepšeniu ich účinnosti. Sú v nej objasnené kľúčové pojmy ako hierarchia odpadového hospodárstva, predchádzanie vzniku odpadu a zohľadňovanie životného cyklu. Smernica zároveň stanovuje dôležité ciele na rok 2020 v oblasti recyklácie odpadu: recyklácia 50 % domového odpadu a 70 % stavebného a demolačného odpadu.

⁴¹ WWF, správa „Living Planet“, 2008.

⁴² Strednodobé hodnotenie implementácie akčného plánu ES pre biodiverzitu, KOM(2008) 864, 16.12.2008.

⁴³ Zelená kniha: Reforma spoločnej rybárskej politiky, KOM(2009) 163, 22.4.2009.

⁴⁴ TEEB (2008) „Ekonomika ekosystémov a biodiverzity“ – priebežná správa CBD COP9 a strednodobé hodnotenie stratégie ES pre biodiverzitu [KOM(2008) 864] a EPRG (v roku 2009).

⁴⁵ KOM(2008) 699, 4.11.2008.

⁴⁶ www.unep.fr/scp/rpanel/

⁴⁷ http://ec.europa.eu/food/plant/propagation/conservation_varieties/index_en.htm

⁴⁸ Smernica 2008/98/ES (Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3).

Členské štáty prijali špecifické opatrenia na ochranu biodiverzity prostredníctvom implementácie smerníc o vtácoch a biotopoch. Doposiaľ však ešte nebola vytvorená sústava Natura 2000 a chýba aj primerané riadenie druhov a biotopov.

Pokiaľ ide o vodné hospodárstvo, k najdôležitejším krokom patrí pokračovanie v implementácii rámcovej smernice o vode, ako aj politika Spoločenstva v oblasti boja proti nedostatku vody a suchám⁴⁹. Cieľ smernice, ktorým je dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu vôd do roku 2015, predstavuje veľkú výzvu, pretože ak nebudú prijaté žiadne opatrenia, v prípade väčšiny vodných útvarov v EÚ nebude tento cieľ pravdepodobne možné splniť. Rámcová smernica o vode bola doplnená o smernicu, ktorou sa stanovujú environmentálne normy kvality pre viacero prioritných chemických látok⁵⁰.

Integrovanou námornou politikou, zavedenou v októbri 2007, sa vytvára spoločný rámec pre všetky záležitosti týkajúce sa námornej politiky EÚ a zavádzajú sa prierezové nástroje s cieľom zabezpečiť skutočne trvalo udržateľné využívanie morského životného prostredia (oceány, moria a pobrežia). Výrazný pokrok bol zaznamenaný v oblasti odvetvových iniciatív⁵¹. V stratégiách pre oblasti Severného ľadového oceánu, Baltského a Stredozemného mora sa zohľadnia osobitné problémy uvedených vodných útvarov.

Zelená kniha o reforme spoločnej rybárskej politiky⁵² sa zaoberá stavom rybolovu v Európe a analyzuje súčasnú spoločnú politiku v tejto oblasti. Tento dokument je podnetom na verejnú diskusiu o zabezpečení trvalo udržateľného a životaschopného rybolovu z dlhodobého hľadiska.

Verejné zdravie

Celkový vývoj situácie v EÚ v oblasti zdravia má skôr rôznorodý charakter. Počet rokov, ktoré by mali Európania prežiť v dobrom zdravotnom stave sa pomaly ale nepretržite zvyšuje. Zlepšenie zdravotného stavu sa prejavuje aj znížením miery úmrtnosti v dôsledku chronických ochorení a samovrážd. Rovnako klesá aj počet vážnych pracovných úrazov. Obyvateľstvo je však vo väčšej miere vystavované znečistenému ovzdušiu, vzrastá výroba toxických chemických látok a objavujú sa nové výzvy.

Stratégia EÚ v oblasti zdravia⁵³, prijatá v októbri 2007, prináša holistický prístup pri zavádzaní pokroku a trvalej udržateľnosti do života občanov EÚ.

Medzi činnosťami zameranými na podporu dobrého zdravotného stavu, odstraňovanie rozdielov v oblasti zdravia a zlepšovanie ochrany pred zdravotnými hrozbami patria aj opatrenia zamerané na boj proti závažným a chronickým ochoreniam, ako je napr. rakovina, ako aj proti zriedkavým chorobám. Viacero politických iniciatív sa zameralo na problematiku duševného zdravia, alkoholizmu, obezity a fajčenia, ako aj na boj proti HIV/AIDS. Zdravotné

⁴⁹ KOM(2007) 414, 18.7.2007 http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm.

⁵⁰ Smernica 2008/105/ES (Ú. v. EÚ L 384, 24.12.2008, s. 84).

⁵¹ Rámcová smernica o morskej stratégii (smernica 2008/56/ES, Ú. v. EÚ L 164, 25.6.2008, s.19), Európska stratégia pre morský a námorný výskum [KOM(2008) 534, 3.9.2008], európsky priestor námornej dopravy bez prekážok [KOM(2009) 10, 21.1.2009], oznámenie o veternej energii na mori [KOM(2008) 768, 13.11.2008], biela kniha o adaptácii na zmenu klímy [KOM(2009) 147, 1.4.2009] a Stratégia EÚ pre lepšiu demontáž lodí [KOM(2008) 767, 19.11.2008].

⁵² KOM(2009) 163, 22.4.2009 <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/>.

⁵³ KOM(2007) 630, 23.10.2007.

ukazovatele Európskeho spoločenstva⁵⁴, vrátane ukazovateľa o strednej dĺžke života v zdraví, poskytujú informácie o zdravotnom stave a o determinantoch zdravia a znečisťovania životného prostredia, ktoré vyplývajú zo životného štýlu.

Európsky parlament a Rada schválili nový legislatívny rámec o trvalo udržateľnom využívaní pesticídov⁵⁵, ktorý prinesie výrazné zlepšenie z hľadiska ochrany životného prostredia a bezpečnosti. V súčasnosti sa posudzujú a aktualizujú stratégie Spoločenstva v oblasti rastlinolekárstva⁵⁶.

Nová stratégia EÚ v oblasti povoľovania prídavných látok do krmív⁵⁷ je jedným zo stimulov pre inováciu v odvetví krmív a zlepšenie pomeru konverzie krmív. Akčný plán na implementáciu novej stratégie týkajúcej sa zdravia zvierat⁵⁸ zahŕňa viacero iniciatív na udržanie vysokej úrovne noriem v oblasti zdravia zvierat a verejného zdravia. Pokrok bol zaznamenaný pri zabezpečovaní ochrany a dobrých životných podmienok zvierat.

K zlepšeniu zdravia prispieva Komisia aj prostredníctvom výskumu financovaného z prostriedkov EÚ a zavedením vyspelých služieb v oblasti elektronického zdravotníctva. Išlo napríklad o podporu využívania informačných a komunikačných služieb v európskych systémoch zdravotníctva.

V roku 2009 začala Komisia s realizáciou iniciatívy v oblasti zdravia mládeže, ktorej cieľom je zlepšiť zdravie a životné podmienky mladých ľudí. Komisia zároveň pokračovala vo svojej spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou v takých oblastiach, akou je zmena klímy, kvalita ovzdušia v uzavretých priestoroch, kontrola tabaku a predchádzanie úrazom.

Sociálna inklúzia, demografia a migrácia

Hoci sa počet domácností s nezamestnanými členmi, nerovnosť v príjmoch a dlhodobá nezamestnanosť znížili, počet pracujúceho chudobného obyvateľstva a celkové riziko chudoby zostalo nezmenené. Cieľ dosiahnuť minimálne 50 % úroveň zamestnanosti starších pracovníkov do roku 2010 sa pravdepodobne podarí naplniť, avšak predĺženie priemerného veku odchodu do dôchodku na 65 rokov do roku 2010 je nepravdepodobné. Z demografického vývoja vyplýva, že populácia EÚ-27 v produktívnom veku sa začne od roku 2013 zmenšovať, pričom do roku 2050 klesne v porovnaní s rokom 2008 o 39 miliónov (12 %) ⁵⁹.

Dôležitou výzvou ostáva optimálne využitie demografického potenciálu Európy: zvýšiť mieru zamestnanosti, zväčšiť produktivitu a úspešne integrovať migrantov. Ďalšie úsilie bude potrebné vynaložiť na boj proti diskriminácii migrantov.

Na politickej úrovni bol zaznamenaný pokrok v podobe odporúčania Komisie z októbra 2008 o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce. Prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie boli podporené reformy jednotlivých členských štátov v oblasti sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie. Štrukturálne fondy EÚ podporujú členské štáty v boji proti chudobe a

⁵⁴ http://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/echi/echi_en.htm

⁵⁵ <http://ec.europa.eu/environment/ppps/home.htm>

⁵⁶ http://ec.europa.eu/food/plant/strategy/index_en.htm

⁵⁷ http://ec.europa.eu/food/food/animalnutrition/feedadditives/comm_register_feed_additives_1831-03.pdf

⁵⁸ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/actionplan_en.htm

⁵⁹ Zdroj: Eurostat

sociálnemu vylúčeniu. Na obdobie rokov 2007 – 2013 bolo na tento účel vyčlenených približne 10 miliárd EUR.

Druhá demografická správa⁶⁰ bola uverejnená v súvislosti s európskym demografickým fórom v októbri 2008. Bola vytvorená Európska aliancia pre rodiny a nová poradná skupina pre demografické otázky.

Správa Komisie z roku 2009 o starnutí obyvateľstva⁶¹ sa podrobne zaoberá dlhodobým vplyvom starnutia obyvateľstva na hospodárstvo a rozpočet do roku 2060.

Ako súčasť akčného plánu pre dôstojné starnutie v informačnej spoločnosti bol prijatý výskumný program pre pomoc starším a chorým osobám pri samostatnom bývaní⁶². Na tento program boli vyčlenené prostriedky vo výške 150 miliónov EUR.

V oblasti migrácie sa EÚ zameriava na zlepšenie riadenia migračných tokov, koordináciu integračných politík jednotlivých členských štátov a boj proti nelegálnej migrácii. V rámci implementácie plánu politiky legálnej migrácie boli predložené legislatívne návrhy týkajúce sa harmonizácie postupov a kritérií prijímania určitých kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín a ich práv⁶³. Zaviedla sa modrá karta EÚ pre vysokokvalifikovaných migrantov⁶⁴. Boj proti nelegálnemu prisťahovalectvu sa zintenzívil vďaka prijatiu „smernice o návrate“, ako aj a smernice, ktorou sa stanovujú sankcie voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov⁶⁵.

Boli vypracované príručky o integrácii pre tvorcov politiky a odbornú verejnosť, zriadená centralizovaná európska internetová stránka o integrácii⁶⁶ a vytvorené Európske fórum pre integráciu. Na opatrenia členských štátov v tejto oblasti je z Európskeho fondu pre integráciu na obdobie rokov 2007 – 2013 vyčlenených 825 miliónov EUR.

Oznámenie o spoločnej prisťahovaleckej politike pre Európu⁶⁷ a Európsky pakt o prisťahovalectve a azyle⁶⁸ položili základy pre jednotný prístup v budúcnosti. Európska rada sa navyše rozhodla, že od júna 2010 bude každoročne organizovať diskusiu o politikách v oblasti prisťahovalectva a azylu.

Celosvetová chudoba a výzvy v oblasti trvalo udržateľného rozvoja

V roku 2008 zvrátila EÚ klesajúcu tendenciu v poskytovaní oficiálnej rozvojovej pomoci, ktorá bola zaznamenaná v roku 2007. Napriek tejto stúpajúcej tendencii sú vyhliadky do budúcich rokov skôr problematické, keďže mnohé členské štáty značne zaostávajú za svojimi individuálnymi cieľmi na rok 2010⁶⁹. Väčšina ďalších ukazovateľov globalizácie obchodu,

⁶⁰ SEK(2008) 2911, 21.11.2008.

⁶¹ KOM(2009)180, 29.4.2009-
http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article14761_en.htm

⁶² Rozhodnutie č. 742/2008 (ES (Ú. v. EÚ L 201, 30.7.2008, s. 49).

⁶³ Smernica 2009/50/ES (Ú. v. EÚ L 155, 18.6.2009, s. 17), KOM(2007) 638, 23.10.2007.

⁶⁴ Smernica 2009/50/ES (Ú. v. EÚ L 155, 18.6.2009, s. 17).

⁶⁵ Smernica 2009/52/ES (Ú. v. EÚ L 168, 30.6.2009, s. 24).

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

⁶⁷ KOM(2008) 359, 17.6.2008.

⁶⁸ Dokument Rady 13440/08, Oznámenie Komisie KOM(2009) 266, 10.6.2009.

⁶⁹ KOM(2009) 160, 8.4.2009.

financovania trvalo udržateľného rozvoja a globálneho riadenia zdrojov však vykazuje pozitívny trend.

Riešenie globálnych výziev v oblasti trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje zapojenie partnerov z tretích krajín. EÚ pokračuje v spolupráci s tretími krajinami a regiónmi, a to tak na bilaterálnej úrovni ako aj v kontexte multilaterálnych procesov, akými sú stretnutia G8, Komisia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj, UNEP a iné príslušné orgány OSN, a OECD. Počas zasadnutia Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj v máji 2009 bolo odsúhlasené, že v záujme dosiahnutia dlhodobej potravinovej bezpečnosti je v budúcich politikách nevyhnutné zohľadniť environmentálne aspekty, akými sú dopyt po vode v poľnohospodárstve, odlesňovanie, degradácia pôdy a potreby súvisiace s adaptáciou na zmenu klímy, pričom je potrebné vychádzať z vedeckého prístupu a poznatkov domáceho obyvateľstva.

S viacerými krajinami, a to s Brazíliou, Čínou, Indiou, Ruskom, Mexikom a Južnou Afrikou bol nadviazaný dialóg na vysokej úrovni v oblasti ochrany životného prostredia. Podobný dialóg už prebieha s Austráliou, Kanadou, Japonskom a USA. Pre niektoré krajiny, ako sú napr. India a Čína, bol stanovený rámec rozšírenej spolupráce. Navyše bolo s Karibským fórom, Fórom tichomorských ostrovov a Africkou úniou odsúhlasené spoločné vyhlásenie o zmene klímy a bolo podpísané spoločné vyhlásenie AKT – EÚ.

Ciele v oblasti trvalo udržateľného rozvoja sú podporované aj v rámci dialógu a spolupráce s partnermi európskej susedskej politiky. V tejto súvislosti bola posilnená regionálna spolupráca prostredníctvom Únie pre Stredozemie, Čiernomorskej synergie a Východného partnerstva.

Pokiaľ ide o rozvojovú spoluprácu, k realizácii cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja prispelo oznámenie o stratégii EÚ na podporu znižovania rizika katastrof v rozvojových krajinách⁷⁰, Európsky strategický rámec pre medzinárodnú vedecko-technickú spoluprácu⁷¹, pracovný dokument útvarov Komisie o lepšom začleňovaní problematiky ochrany životného prostredia do rozvojovej spolupráce⁷² a dohody v rámci iniciatívy týkajúcej sa vynútiteľnosti práva, správy a obchodu v lesnom hospodárstve (FLEGT). Patria sem dobrovoľné partnerské dohody uzatvorené s Kongom (Brazzaville) a rokovania s viacerými ďalšími krajinami.

Vzdelávanie a odborná príprava

Výskyt nízkej úrovne dosiahnutého vzdelania sa znižuje vo všetkých vekových kategóriách. Naopak zvyšovanie počtu osôb zapojených do aktivít celoživotného vzdelávania ani znižovanie prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky neprebieha dostatočne rýchlo, aby bolo možné naplniť špecifické ciele.

Vzdelávanie a odborná príprava sú základnými predpokladmi trvalo udržateľného rozvoja. S cieľom podporiť vzdelávanie v záujme trvalo udržateľného rozvoja podporuje Komisia úsilie členských štátov pri rozvoji strategického prístupu v oblasti výmeny poznatkov a osvedčených postupov. Evidencia Komisie o inovačných postupoch v členských štátoch a krajinách EHP zdôrazňuje význam vzdelávania v záujme trvalo udržateľného rozvoja⁷³.

⁷⁰ KOM(2009) 84, 23.2.2009.

⁷¹ KOM(2008) 588, 24.9.2008.

⁷² SEK(2009) 555, 21.4.2009.

⁷³ http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/sustdev_en.pdf

Aktualizovaný strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy⁷⁴, predložený Komisiou, bude východiskom európskej spolupráce v tejto oblasti až do roku 2020. Program celoživotného vzdelávania na obdobie rokov 2007 – 2013 je základným nástrojom na posilnenie úlohy systému vzdelávania a odbornej prípravy.

Výskum a vývoj

Z údajov Eurostatu vyplýva, že zatiaľ čo hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj sa v roku 2000 pohybovali na úrovni 1,85 % HDP, v roku 2007 poklesli na úroveň 1,83 % HDP. Tento ukazovateľ poukazuje na odklon od cieľa EÚ, t. j. 3 % do roku 2010.

Jedným z kľúčových cieľov Siedmeho rámcového programu pre výskum a technologický rozvoj na obdobie rokov 2007 – 2013 (7RP) je prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju. V rokoch 2007 a 2008 bolo približne 44 % z celkových rozpočtových prostriedkov na spoločný výskum vyčlenených na projekty týkajúce sa trvalo udržateľného rozvoja. S trvalou udržateľnosťou súvisia aj dve spoločné technologické iniciatívy zriadené v rámci 7RP, t. j. „Čisté nebo“ a „Palivové články a vodík“. Celkový príspevok EÚ predstavuje 1,3 miliardy EUR. Komisia navyše v rámci Plánu hospodárskej obnovy Európy navrhla tri významné verejno-súkromné partnerstvá týkajúce sa troch kľúčových otázok trvalej udržateľnosti: „ekologické autá“, „energeticky účinné budovy“ a „závodby budúcnosti“. Komisia sa usiluje zabezpečiť, aby sa v celom Európskom výskumnom priestore zohľadňovali ciele trvalo udržateľného rozvoja. Výzvou do budúcnosti zostáva nadviazať na sľubné prvé kroky a posilniť úlohu výskumu pri zabezpečovaní trvalo udržateľného rozvoja.

Finančné a hospodárske nástroje

Pokiaľ ide o politiku súdržnosti, EÚ investuje do činností na podporu trvalo udržateľného rozvoja prostredníctvom začleňovania príslušných iniciatív do národných a regionálnych stratégií rozvoja. V programovom období 2007 – 2013 sa touto politikou naďalej podporujú kľúčové výzvy a prierezové témy. Napríklad pre obdobie rokov 2007 – 2013 sa na ochranu životného prostredia vyčlenilo 105 miliárd EUR, teda 30 % z celkovej sumy 347 miliárd EUR pridelených v rámci Kohézneho fondu. Politika súdržnosti zároveň podporuje rozvoj politických mechanizmov, ako programový prístup a systém viacstupňového riadenia, ktoré stimulujú trvalo udržateľný rozvoj v rámci riadiacich štruktúr programov a podporujú regióny na ceste k trvalo udržateľnému rozvoju.

Ciele a princípy stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ je potrebné ešte viac začleniť do politiky súdržnosti, aby bolo možné reagovať na nové výzvy, ktorým EÚ z pohľadu trvalo udržateľného rozvoja čelí, napr. demografické zmeny a zmenu klímy. Politika súdržnosti môže prispieť k zmierňovaniu účinkov, najmä podporou prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, ako aj k adaptácii.

Komisia začlenila postupné odstraňovanie ekologicky škodlivých dotácií do svojich odvetvových politík, napr. prostredníctvom reformy politiky rybného hospodárstva, ako aj v rámci kontroly „zdravotného stavu“ SPP.

Komisia zároveň prijala nové Usmernenia Spoločenstva o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia⁷⁵, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnováhu medzi dosahovaním vyšších

⁷⁴ KOM(2008) 865, 16.12.2008, schválený v záveroch Európskej rady z 12.5.2009.

⁷⁵ Ú. v. EÚ C 82, 1.4.2008, s. 1.

environmentálnych výhod a minimalizovaním narušenia hospodárskej súťaže, a pomôcť tak členským štátom pri zavádzaní primeraných politických nástrojov a financovaní ekologických inovácií.

Verejné konzultácie, ktoré sa začali v roku 2007 formou zelenej knihy o využívaní trhovo orientovaných nástrojov na účely environmentálnej politiky a súvisiacich politík, poukázali na výrazný záujem o budúce využívanie trhovo orientovaných nástrojov⁷⁶.

4. TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ V BUDÚCNOSTI

Po troch rokoch implementácie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ nastal čas zamyslieť sa nad jej budúcim vývojom.

Na úrovni EÚ sa trvalo udržateľný rozvoj podporuje a monitoruje predovšetkým v rámci jednotlivých politík EÚ, pričom samotná stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ zohráva kľúčovú úlohu pri presadzovaní všeobecných cieľov v tejto oblasti. Uvedená stratégia zároveň prispela k vypracovaniu stratégií trvalo udržateľného rozvoja na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. V súčasnosti takmer všetky členské štáty EÚ disponujú vlastnými národnými stratégiami trvalo udržateľného rozvoja, ktoré boli vypracované v súlade s medzinárodnými odporúčaniami a najlepšimi postupmi⁷⁷. Podrobnú analýzu jednotlivých národných stratégií možno nájsť v nedávno uverejnenej štúdií, ktorej vypracovanie si vyžiadala Výbor regiónov⁷⁸.

Pre mnoho zainteresovaných strán je ťažké pochopiť, prečo na úrovni EÚ existuje viacero prierezových prioritných stratégií, akými sú Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť a stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ. Ďalšími príkladmi prierezových stratégií sú klimaticko-energetický balík a integrovaná námorná politika. Lisabonská stratégia je dynamickou stratégiou, do ktorej bol začlenený aspekt trvalej udržateľnosti (zmena klímy, energetika, trvalá udržateľnosť z finančného a sociálneho hľadiska). Stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ je dlhodobou stratégiou, ktorá poskytuje kvalitný rámec na usmerňovanie všeobecného dlhodobého vývoja a na predkladanie správ v tomto ohľade, ako aj na reflexie o budúcnosti trvalej udržateľnosti, ale vyžaduje si aj krátkodobé politické opatrenia. Zlúčenie prierezových stratégií sa však vzhľadom na ich rôzne funkcie zdá byť nereálne. Na komplementárny charakter stratégie trvalo udržateľného rozvoja a Lisabonskej stratégie poukazuje obnovená stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ⁷⁹. Napriek tomu však ešte stále môže existovať priestor na bližšie objasnenie úlohy, ktorú stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ zohráva v porovnaní s inými stratégiami EÚ, ako aj na jej príslušnú racionalizáciu.

V tejto súvislosti možno pri monitorovaní stratégie zohľadniť nasledujúce aspekty:

⁷⁶ SEK(2009) 53, 16.1.2009.

http://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/analyse_doc.pdf

⁷⁷ Prepojenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ a jednotlivých národných stratégií trvalo udržateľného rozvoja zabezpečujú národní koordinátori. Európska sieť trvalo udržateľného rozvoja (ESDN) uľahčuje výmenu osvedčených postupov a skúseností medzi členskými štátmi. Informácie o národných stratégiách trvalo udržateľného rozvoja možno nájsť na internetovej stránke ESDN: <http://www.sd-network.eu/?k=country%20profiles>

⁷⁸ Príspevok regionálnych a miestnych orgánov k stratégiám trvalo udržateľného rozvoja, Výbor regiónov, 2009 (Autor: RIMAS).

⁷⁹ Dokument Rady Európskej únie 19117/06, 9.6.2006.

- (1) Väčšia synergia medzi Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť, ktorá bude revidovaná v roku 2010, a ďalšími prierezovými aktivitami EÚ. Zlepšiť by sa mohla aj koordinácia a prepojenie oblastí politiky zahrnutých do príslušných stratégií a následných opatrení.
- (2) Mohlo by dôjsť k ďalšej racionalizácii stratégie, prípadne by sa stratégia trvalo udržateľného rozvoja mohla opätovne zamerať na svoj globálny charakter a poskytnúť všeobecný rámec pre tvorbu politiky, a to v súlade so základnými princípmi stanovenými v roku 2006.
- (3) Stratégia by mohla prispieť k uľahčeniu výmeny najlepších postupov v súvislosti s inovatívnym prístupom v členských štátoch.
- (4) V záujme zabezpečenia účinnejšieho monitorovania a presadzovania členskými štátmi, by sa mechanizmy uplatňované pri Lisabonskej stratégii mohli uplatňovať aj pri monitorovaní implementácie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ. Ich súčasťou by boli spoločne stanovené ciele, nástroje merania (ukazovatele, usmernenia), referenčné kritériá (porovnávanie výsledkov jednotlivých krajín) a možnosť napodobniť a posilniť najlepšie postupy. Mohli by sa stanoviť opatrenia na podporu oboch stratégií, ktoré by mali viditeľný pozitívny vplyv na rast, zamestnanosť a životné prostredie. Nosnými témami by mohli byť podpora ekologických inovácií, účinné využívanie zdrojov a ekologický rast.
- (5) Monitorovanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja sa opiera o ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja koordinované Eurostatom. Hoci tieto ukazovatele predstavujú komplexný monitorovací nástroj, niektoré dôležité ukazovatele je potrebné ešte vypracovať. Aby bolo možné doplniť ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja a lepšie informovať o hlavných výzvach v tejto oblasti, Komisia posudzuje možnosť vypracovania tabuľky hodnotiacej pokrok v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.
- (6) Objavujú sa nové výzvy, ktoré sú v stratégii trvalo udržateľného rozvoja EÚ zahrnuté len čiastočne, alebo v nej nie sú zahrnuté vôbec. Okrem iného ide o energetickú bezpečnosť, adaptáciu na zmenu klímy⁸⁰, potravinovú bezpečnosť, využívanie pôdy, udržateľnosť verejných financií a vonkajší rozmer trvalo udržateľného rozvoja. Pokiaľ ide o vonkajší rozmer, prioritnými oblasťami by mali zostať zmena klímy a energetika, ako aj plnenie miléniových rozvojových cieľov.

Stratégia by sa predovšetkým mohla zamerať na dlhodobé ciele EÚ v kľúčových oblastiach, teda na:

- Podporu rýchleho prechodu na nízkouhlíkové a zdrojovo efektívne hospodárstvo, ktoré je založené na energeticky a zdrojovo účinných technológiách, trvalo udržateľnej doprave a trvalo udržateľnom spotrebiteľskom správaní.
- Zintenzívnenie environmentálneho úsilia v oblasti ochrany biodiverzity, vodstva a iných prírodných zdrojov. Z dostupných údajov vyplýva, že narúšanie

⁸⁰ KOM(2009) 147, 1.4.2009.

biodiverzity pokračuje znepokojujúcim tempom. Degradácia ekosystémov nespôsobuje len znižovanie kvality života našej a budúcej generácie, ale predstavuje aj prekážku na ceste k trvalo udržateľnému dlhodobému hospodárskemu rozvoju.

- Podporu sociálnej inklúzie. Pri najzraniteľnejších skupinách obyvateľstva existuje riziko, že budú najviac postihnuté hospodárskou krízou, pričom ak sa neprijmú účinné opatrenia, táto skupina obyvateľstva bude účinkom krízy vystavená najdlhšie.
- Posilnenie medzinárodného rozmeru trvalo udržateľného rozvoja a zintenzívnenie úsilia v boji proti celosvetovej chudobe.

5. ZÁVER

Toto oznámenie prináša prehľad o pokroku politiky EÚ v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ a zároveň dáva podnet na ďalšie reflexie a diskusiu na tému trvalo udržateľného rozvoja. Zdôrazňuje skutočnosť, že napriek značnému úsiliu začleniť opatrenia na podporu trvalo udržateľného rozvoja do hlavných oblastí politiky EÚ pretrvávajú trendy, ktoré nie sú trvalo udržateľné, a EÚ musí teda svoje úsilie ešte viac zintenzívniť. Príklad zmeny klímy jasne demonštruje, že včasná reakcia prináša lepšie a rýchlejšie výsledky s nižšími nákladmi.

Je potrebné poznamenať, že Európsky hospodársky a sociálny výbor pripravuje na jeseň 2009 prieskumné stanovisko o budúcnosti stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ktoré môže byť ďalším podnetom na diskusiu.

Tieto a ďalšie elementy, ako aj aktívny príspevok zainteresovaných strán, budú východiskom pre budúce rozhodnutie, či pristúpiť ku komplexnej revízii stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ako sa v roku 2006 pôvodne plánovalo. Revízia tohto druhu by mohla byť základom pre ďalšiu racionalizáciu uvedenej stratégie, pričom by sa jasnejšie vymedzila jej úloha v procese tvorby politiky EÚ, viac by sa zamerala na oblasti, v ktorých je potrebné dosiahnuť pokrok, a zlepšilo by sa jej riadenie.